

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

Затверджено рішенням
Вченої ради Інституту філології

Протокол № ____ від
_____ 2013р.

Голова Вченої Ради
проф. Семенюк Г.Ф.

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури

зі спеціальності 10.01.04 – література зарубіжних країн

(Арабська література)

Упорядники: Субота І.О., Хоміцька О.Г.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

До вступників до аспірантури висуваються вимоги компетентності у питаннях загального та арабського літературознавства в обсязі програми такого предмету як "Історія арабської літератури", укладеної на кафедрі Близького Сходу Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вступник також має орієнтуватися у питаннях, передбачених нормативними курсами "Новітні літератури Сходу", "Методика викладання зарубіжної літератури", "Культурні та мовно-літературні взаємозв'язки України з країнами Сходу", спецкурсами "Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману", "Порівняльне літературознавство", "Методика художнього перекладу". Планується перевірка навичок читання арабського художнього тексту та здійснення його літературної інтерпретації, а також арабсько-українського перекладу літературознавчого тексту.

Форма проведення іспиту – комбінована.

Джерелами інформації є підручники з літературознавства, наукові статті та монографії, написані українською, російською, англійською, арабською та іншими мовами, а також оригінальні твори арабської літератури.

Виклад матеріалу здійснюється українською.

Екзаменаційний білет складається з таких завдань:

- I. Теоретичні питання з літературознавчої тематики (не менше трьох).
- II. Читання, письмовий переклад та літературознавча інтерпретація уривку з оригінального наукового або художнього арабомовного тексту (обсяг близько 700 друкованих знаків).

ІСТОРІЯ АРАБСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Поняття арабської літератури. Спроби періодизації історії арабської літератури арабськими та європейськими літературознавцями. Характеристика основних пам'яток та джерел давньоарабської словесності: «Муаллякат», «Муфаддалійят», «Асмаійят», «Хамаса» Абу Таммама і «Хамаса» аль-Бухтурі, «Книга пісень» Абу Фараджа аль-Ісфагані, «Дні арабів».

Доісламська арабська література

Загальна характеристика періоду. Історична свідомість арабів. Релігійні вірування в епоху Джагілії. Усний характер доісламської поезії. Мова давньої поезії. Положення поета у суспільстві. Діяльність розповідачів-равіїв.

Найдавніші форми арабської поезії: садж та раджаз та їх формально-функціональна характеристика.

Система жанрів доісламської поезії: васф, мадх, ріса, гіджа, газель, хамрійят, зугдійят.

Касида як синкретична жанрова форма. Композиція касиди.

Система образів доісламської поезії.

Арабська поетична традиція і найдавніші бедуїнські поети. Життя і творчість аль-Мугальгіля, аш-Шанфари, Та'аббата Шаррана (6 ст.).

Розквіт доісламської поезії. Умруулькайс і його вплив на розвиток арабської поезії. Автори муалляк: Умруулькайс, Тарафа ібн аль-Абд, Зугейр ібн Абу Сульма, Антара аль-Абсі, аль-Харіс ібн Хілліза, Лябід ібн ар-Рабіа та ін.

Характерні риси доісламської прози. Афористичний жанр. Розповідний жанр («Дні арабів» – історичні перекази про славні подвиги предків). Ораторське мистецтво стародавніх арабів.

Релігійна ситуація в Аравії до ісламу. Коран як літературна пам'ятка. Періодизація сур Корану. Специфіка мови і стилю. Образна система сур мекканського та мединського періодів. Переклади Корану. Трансформація етичних уявлень бедуїнів в етиці Корану.

Література періоду «праведних халіфів» та Омейядів

Поезія мухадрамів – поетів, які жили в доісламську епоху і в епоху утвердження ісламу. Поезія релігійно-мусульманського напрямку. Касида «Плащ» Кааба ібн Зугейра. Диван поетичного апологета ісламу Хассана ібн Сабіта.

Жанрова система поезії доби Омейядів.

Політична поезія. Полемічна поезія (накаїд). Творчість перших придворних панегіристів: аль-Ахталя, аль-Фараздака та Джаріра.

Любовна лірика Хіджазу: ідейна спрямованість омаритської любовної лірики. Лірика Омара Ібн Абі Рабіа.

Філософсько-етичні принципи узритської любовної поезії та її вплив на суфійську поезію. Лірика Кайса ібн аль-Мулявваха (Маджнуна) та Джаміля ібн Ма'амара.

Рання класика (середина VIII-IX ст.)

Суфійська поезія. Виникнення і розвиток суфійської літератури. Зміст вчення суфіїв. Символізм суфійської лірики.

Поезія теоретика суфізму Ібн аль-Арабі. Трактат «Мекканські одкровення».

«Винна касида» та «Велика тайя» видатного суфійського поета Омара Ібн аль Фаріда.

Етнічна строкатість населення халіфату. Культурно-політичні процеси в халіфаті. Рух шу'убійя. Перські впливи в політичному і культурному житті халіфату. Розвиток науки і культури . Перекладацька діяльність.

Період «оновлення», характерні риси періоду.

Сатира Башшара ібн Бурда. Відмова від класичних канонів касиди у газелях Башшара.

Абу Нувас – майстер жанру хамрійят. Крик людської душі у зугдійят Абу Нуваса. Новаторство Абу Нуваса.

Аскетична лірика Абу-ль-Атагії. Новаторські риси зугдійят Абу ль-Атагії.

Аль-Халіль та його праця «Кітаб аль-аруд». Метри арабської поезії.

«Каліла і Дімна» Ібн аль-Мукаффа': характеристика твору. Особливості стилю письменника. Значення творчості аль-Мукаффа' для подальшого розвитку прози.

Період *«повернення до давнини»*, характеристика періоду.

Різноманітність жанрів у творчості Абу Таммама. Особливості героїчної поезії Абу Таммама. Антології Абу Таммама.

Панегірики аль-Бухтурі. Збірка «Золоті ланцюги». Антологія давньоарабської поезії «Книга доблесті».

«Критична» поезія Ібн Румі. Пейзажна лірика поета.

Творчість поета, філолога-теоретика, «одноденного халіфа» Ібн аль-Му'тазза. «Книга про нове». «Книга класів поетів».

Творчість «імама красномовства» – аль-Джахіза. «Книга про скупих», «Книга про тварин», трактат «Про мистецтво мовлення». Особливості стилю письменника.

Зріла класика (IX – середина XIII ст.)

Період розквіту літератури, характеристика періоду.

Літературне коло Сейфа ад-Даулі в Сирії. Творчість Абу-т-Тайіба аль-Мутанаббі. Панегірик аль-Мутанаббі (дивани «Шаммійят», «Сайфійят» та ін.). Васф, сатира та філософська афористика поета.

Абу Фірас аль-Хамадані – поет-емір. Цикл касид "ар-Румійят": мотиви створення, тематика, образність.

Життя та творчість поета-мислителя Абу-ль-Аля Ма'арі. Дивани «Викресаний вогонь», «Обов'язковість того, що досі було необов'язковим». Прозовий твір «Послання про прощення».

Маками. Історія жанру. Творчість видатних представників макамого жанру в середньовічній арабській літературі. Маками аль-Харірі та Баді' аз-Замана аль-Гамазані: композиція, особливості стилю.

Художня проза. Епістолярний жанр. Література адабу.

Пізня класика (середина XIII- рубіж XV-XVI ст.)

Арабо-іспанська література. Розвиток арабо-іспанської поезії, її періодизація.

Творчість поета, антологіста ібн Абд ар-Раббігі. Антологія «Рідкісне намисто».

Життя і творчість аль-Му'таміда, Ібн Зейдуна, Ібн Хамдіса.

Система жанрів. Мувашшах: елементи мувашшаху, тематика та принципи його побудови. Видатні майстри жанру.

Жанр заджалъ і диван Ібн Кузмана.

Розквіт народної літератури: книга «Тисяча і одна ніч». Історія створення. Питання авторства. Нашарування (індоіранське, багдадське, каїрське). Поетика твору.

Пізньосередньовічні арабські пам'ятки книжного епосу: «Життєпис Антари». Поетика та стилістика твору.

Арабська література в новий час (XIX - XX ст.)

Арабське Відродження (ан-Нагда): ідеї мусульманських реформаторів і культурні зв'язки з Європою; розвиток арабської преси та зародження сучасної літератури.

Арабське просвітництво другої половини XIX ст. Публіцистика Адіба Ісхака, Мустафи Каміля. «Звільнення жінки», «Нова жінка» Касіма Аміна.

Мустафа Лутфі аль-Манфалуті та новий літературний стиль. Збірки «Вирази», «Погляди», «Сльози».

Єгипетський історичний роман: Джирджи Зейдан (1861-1914). Біографія письменника. Часопис «Аль-Гіляль» («Півмісяць»). Огляд романів Джирджи Зейдана («Аббаса, сестра Гаруна Рашида», «аль-Амін та аль-Ма'мун»).

Розвиток літературної критики: праці М. Нуайме, О. Фахурі, М. Аббуда, А. аль-Мукаддасі, Т. Хусейна, А.М. аль-Аккада, Ш. Дейфа.

Арабський романтизм: основні філософсько-естетичні погляди представників сиро-американської школи (Дж. Халіль Джебран, А. ар-Рейхані, М. Нуайме).

Джебран Халіль Джебран. Збірка «Сльоза й усмішка», «Пророк», роман «Зламани крила».

Творчість Аміна ар-Рейхані – основоположника жанру «віршів у прозі». Поетична збірка «Ар-Рейханійят». Роман «За стінами гарему».

Критичний реалізм новелістики М. Нуайме. Літературно-критична творчість письменника: збірник «Сито», «Джебран Халіль Джебран. Його життя і смерть, літературна і художня творчість». Формування світогляду, філософських і естетичних поглядів М.Нуайме: Полтавський період життя письменника. Автобіографічна трилогія «Мої сімдесят років».

«Зейнаб» Мухаммеда Хусейна Хайкала – перший національний єгипетський роман.

Поезія в Єгипті ХІХ – початку ХХ ст. Неокласицизм: Махмуд Самі аль-Баруді, Ахмад Шауки, Хафіз Ібрагім.

Періоди творчості Халіля Мутрана. Перекладацька діяльність поета. Соціально-історичні мотиви поезії Халіля Мутрана.

Єгипетський романтизм. Школа «Диван» та школа «Аполлон».

Об'єднання поетів «Поетичного журналу» (Бейрут).

Романістика Тауфіка аль-Хакіма. Роман «Повернення духу». Соціальна повість «Записки провінційного слідчого».

Драматургія Тауфіка аль-Хакіма. Соціальна драма, інтелектуальна драма, театр абсурду Тауфіка аль-Хакіма.

Жанрове розмаїття романістичної спадщини Нагіба Махфуза. Романи «Злодій та собаки», «Шлях», «Пансіон Мірамар», «Діти нашого кварталу». Досвід пізнання світу та етапи розвитку людства в романі Н. Махфуза «Подорож Ібн Фаттуми». Новелістика Нагіба Махфуза.

Махмуд Теймур – родоначальник єгипетської реалістичної новели. Збірки оповідань «Шейх Джум'а» і «Дядько Мітваллі». Революційні настрої єгипетського народу у повісті «Сині ліхтарі».

Автобіографічна повість Тага Хусейна «Дні».

Палестинська проблема у творчості Гассана Канафані («Повернення до Хайфи», «Люди під сонцем»).

Новелістика Юсуфа Ідріса. Цілісність та багатоплановість світу повоєнного єгипетського села у повісті Ю.Ідріса «Гріх».

Творчість ат-Таййіба Саліха: «Сезон паломництва на північ» як приклад арабського постколоніального роману.

Роман «Бейрутські млини» Тауфіка Юсефа Аввада: система образів, змалювання проблем ліванського суспільства напередодні громадянської війни.

Творчість Гади ас-Самман. Роман «Жахи Бейруту»: проблематика, композиційно-стильові та структурні особливості твору.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Середні віки

1. Аль-Фахури, Хана. История арабской литературы. Т. 1 – 2. М., 1959, 1961.
2. Гибб Х.А.Р. Арабская литература. Классический период. М., 1960.
3. Долинина А.А. Макамы аль-Харири: композиционная структура цикла // Арабески. – С.-П., 2010. С. 44-50
4. Долинина А.А. О связи лирики 'Омара ибн Абу Раби'а с традицией бедуинской поэзии // Арабески. – С.-П., 2010. С. 87-94
5. Долинина А.А. Судьба жанра макамы в современной литературе // Арабески. – С.-П., 2010. С. 69-76.
6. Ибрагимов Н. Арабский народный роман. – М., 1984.
7. Крачковский И.Ю. Избранные сочинения. Т. II. М. – Л., 1956.
8. Крымский А.Е. История арабов и арабской литературы, светской и духовной. Ч. I – II. М., 1911 – 1912.
9. Куделин А.Б. Классическая арабо-испанская поэзия. (Конец X - середина XII в.). – М., 1973.
10. Куделин А.Б. Средневековая арабская поэтика (сер. VIII – XI в.). М., 1983.
11. Мухтаров Т.А., Муталова Г.С. Типология и национальные особенности арабского героического эпоса // Вестник Челябинского государственного университета. – Ч., 2011. № 21.
12. Петрова Л.А. История арабской литературы (VI-XVIII вв.) – К., 2011.
13. Розен В.Р. Древнеарабская поэзия и ее критика. – СПб., 1872.
14. Фильштинский И.М. Арабская классическая литература. М., 1965.
15. Фильштинский И.М. История арабской литературы. V – начало X века. М., 1985.

16. Фильштинский И.М. История арабской литературы. X – XVIII вв. М., 1991.
17. Фильштинский И.М., Шидфар Б.Я. Очерк арабо-мусульманской культуры (VII-XII вв.). М., 1971.
18. Фролов Д.В. Классический арабский стих. История и теория аруда. М., 1991.
19. Фролова О.Б. Поэтическая лексика арабской лирики: арабские поэты и народная поэзия. – ЛГУ, 1984
20. Шидфар Б.Я. Абу Нувас. – М., 1978.
21. Шидфар Б.Я. Абу-ль-Аля аль-Маарри. – М., 1985.
22. Шидфар Б.Я. Андалусская литература. М., 1970.
23. Шидфар Б.Я. Образная система арабской классической литературы (VI – XII вв.). М., 1974.
24. Эструп И. Исследование о «1001 ночи», ее происхождении и развитии. М., 1905.

26. شوقى ضيف : سلسلة تاريخ الأدب العربي : العصر الجاهلي.
27. شوقى ضيف : سلسلة تاريخ الأدب العربي : العصر العباسي الأول.
28. شوقى ضيف : سلسلة تاريخ الأدب العربي : العصر العباسي الثاني.
29. شوقى ضيف : سلسلة تاريخ الأدب العربي : العصر الإسلامي.
30. شوقى ضيف : سلسلة تاريخ الأدب العربي : عصر الدول والامارات : الشام.

Новий час

1. Али-заде Э.А. Египетская новелла. М., 1974.
2. Долинина А.А. Очерки истории арабской литературы нового времени (Египет, Сирия). Ч. I. М., 1968. Ч. II. М., 1973.

3. Имангулиева А. Н. Корифеи арабской литературы. К проблеме взаимосвязи литератур Востока и Запада начала XX века. - Баку, 1991.
4. Имангулиева А.Н. "Ассоциация пера" и Михаил Нуайме / А.Н. Имангулиева ; АН СССР, Ин-т востоковедения ; АН АзССР, Ин-т народов Ближнего и Среднего Востока. – Москва : Наука, 1975. – 146 с.
5. Кирпиченко В. Н. Нагиб Махфуз - эмир арабского романа. - М., 1992.
6. Кирпиченко В.Н. Современная египетская проза. 60 – 70-е гг. М., 1986.
7. Кирпиченко В.Н., Сафронов В.В. История египетской литературы XIX-XX веков в двух томах. Т.1. Литература XIX – первой половины XX в. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2002
8. Кирпиченко В.Н., Сафронов В.В. История египетской литературы XIX-XX веков. В двух томах. Т.2. Литература второй половины XX в. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2003
9. Кочубей Ю.М. Голос гніву і боротьби / Ю.М. Кочубей. - К.: Знання, 1971. – 48с.
10. Кочубей Ю.Н. Поэзия «свободного стиха» в Ираке (40-е – 70-е гг. 20ст.) / Ю.Н. Кочубей. - К.: Стилос, 2003. – 273с.
11. Крачковский И.Ю. Избранные сочинения. Т. III. М. – Л., 1956.
12. Крымский А.Е. История новой арабской литературы. М., 1971.
13. Марков В. Вступительная статья // Джебран Халил Джебран. Избранное. - Л., 1986.
14. Николаева М. В. Религиозная концепция мира и человека в романах Михаила Нуайме // Художественные традиции литератур Востока и современность: Традиционализм на современном этапе. - М., 1986.
15. Османов Н. К. Просветительство в литературе Востока М.: Наука 1973.
16. Прожогина С.В. Рубеж веков – рубеж культур. Проблемы типологии литературы на французском языке в странах Северной Африки. 40 – 80-е годы. М., 1984.
17. Путинцева Т.А. Тысяча и один год арабского театра. М., 1977.

18. Современная (новоарабская) литература: Египет (В. И. Соловьев), Ливан, Сирия, Ирак (Д. И. Юсупов). - М., 1964.
19. Соловьев В. И., Фильштинский И. М., Юсупов Д. И. Арабская литература. Краткий очерк. Классическая арабская литература (И. М. Фильштинский).
20. Усманов Н. К. Литература арабских стран // Литература Востока в новое время. - М., 1975.
21. Усманов Н. К. Литература Египта // Литература Востока в новейшее время. – М., 1977.
22. Усманов Н. К. Проза Тауфика аль-Хакима, 1979.
23. Ходжаева Р.У. Очерки развития египетской поэзии. Ташкент, 1985.
24. Чуков Б.В. Романтическое и модернистское течения в литературе Ирака / Б.В. Чуков. - М., 1988.
25. Чуков Б.В. Статья с веком наравне. История арабской литературы в Ираке / Б.В. Чуков. - М., 1997.
26. Чуков Б.В. Типы традиций в новейшей иракской поэзии. Художественные традиции литературы Востока и современность / Б.В. Чуков. – М., 1986.
27. Эльман Араслы. Джиржи Зейдан и арабский исторический роман. М.: Наука, 1967.
28. Юнусов К.О. Драматургия Тауфика аль-Хакима / К.О. Юнусов ; ЛГУ, Восточный ф-т. – Москва: Наука, 1976.

ДЖЕРЕЛА

Середні віки

1. Абу Фарадж аль-Исфагани. Книга песен. – Пер. с араб. А.Б. Халидова и Б.Я. Шидфар. – М., 1980.

2. аль-Газали, Абу Хамид. Воскрешение наук о вере (Ихйа' 'улум ад-дин): Избранные главы. Пер. с арабск., исслед. и коммент. Наумкина В.В. – М., 1980.
3. аль-Джахиз. Книга о скупых: Ибн Абд Раббихи. Чудесное ожерелье. Пер. с арабск., предисл. и коммент. Х.К. Баранова. Стихи в пер. А.Ревича. М., 1985.
4. аль-Маари, Абу-ль-Алл. Избранное. Пер. с арабск. Сост., предисл., примеч. Б.Шидфар. Подстр. пер. стихов И.Фильштинского, Б.Шидфар. М., 1990.
5. аль-Ма'арри, Абу-л-Ала. Рисалат ал-мала'ика. Издание текста, перевод и комментарии И.Ю.Крачковского. Л., 1932.
6. аль-Харири Абу Мухаммед аль-Касим, Макамы: Арабские средневековые плутовские новеллы. Пер. с арабск. Борисова В.М. и др. М., 1987.
7. Андалузская поэзия. Пер. с арабск. Сост., предисл., примеч. Шидфар Б.Я. М., 1988.
8. Арабская любовная лирика. Стихи. Пер. с арабск. Вступит. ст., подстр. пер., справки об авт., примеч. Б.Шидфар. М., 1974.
9. Арабская поэзия средних веков. Пер. с арабск. Вступит. ст. К.Яшена. Сост., послесл. и примеч. И.Фильштинского. М., 1975.
10. Арабская средневековая культура и литература. (Сборник) М., 1978
11. Жемчужное ожерелье (антология средневековой арабской поэзии и прозы). Пер. с араб. – М., 1996.
12. Жизнеописание Сайфа сына царя Зу Язана / Шидфар Б.Я. – М., 1975. – 605с.
13. Жизнь и подвиги Антары (Сират Антара). – Сокр. Пер. с араб. И. Фильштинского и Б. Шидфар. – М., 1968.

14. Ибн Туфейль, Абу Бакр Мухаммад. Повести о Хаййе ибн Якзане. Пер. с арабск. И.П.Кузьмина. Вступит. ст., коммент., научн. подг. текста И.М.Фильштинского. - М., 1978.
15. Ибн-Хазм. Ожерелье голубки. Пер. с арабск. М.А.Салье. Под ред. И.Ю.Крачковского. Предисл. Е.Э.Бертельса. - М., 1957.
16. Из классической арабской поэзии. Пер. с арабск. С.Шервинского. Вступит. ст., примеч. И.Фильштинского. - М., 1979.
17. Калила и Димна. Пер. с арабск. И.Ю.Крачковского, И.П.Кузьмина. Под ред. И.Ю.Крачковского. Предисл. Е.Э. Бертельса. 2-е изд. - М., 1957.
18. Коран. Дослідження, переклад (фрагмент), коментарі В.С. Рибалкіна. – К., 2002.
19. Коран. Перевод и комментарии И.Ю. Крачковского. – М., 1963.
20. Коран. Смысловой перевод Б.Я. Шидфар. – М., 2003.
21. Средневековые арабские повести и новеллы. Пер. с арабск. Р.М. Алиева. Отв. ред. и авт. предисл. Б.Я. Шидфар. М., 1982.
22. Тисяча і одна ніч / Вибрані оповідки й казки. Перекл. з арабської, упорядк., коментарі та глосарій В.С. Рибалкіна; Передм. Ю.М. Кочубея. – Тернопіль: Богдан, 2011.
23. Усама ибн Мункыз. Книга назидания. – Пер. с араб. М.А. Салье. – М., 1958-60.

Новий час

1. Аввад Т.Ю. Бейрутские мельницы. – М., 1978. – 224 с.

2. Арабская романтическая проза XIX-XX вв. / Боголюбова Г., Долинина А. – Л, 1981. – 320с.
3. Ар-Рейхани Амин. Избранное. – Ленинград, 1988. – 448с.
4. Зейдан Д. Аль-Амин и аль-Мамун. – Л, 1977. – 325с.
5. Зейдан Джиржи. Сестра Харуна ар-Рашида. Историчний роман. Пер. з араб. І.Лебединський і Т. Лебединська К., Дніпро 1969.-179с.
6. Идрис Ю. Грех. – М, 1962. – 152с.
7. Идрис Ю. "Четвертый пациент", и другие рассказы. – М, 1960. – 136с.
8. Избранные произведения писателей Ближнего Востока. – М.: Прогресс - 1978. – 558с.
9. Канафани Г. Люди под солнцем. – М, 1984. – 341с.
10. Махфуз Н. Пансионат "Мирамар": Роман; Любовь под дождем. – М., 1975. – 272с.
11. Махфуз Н. Предания нашей улицы: Роман; Вор и собаки: Роман; Путь: Роман. / Н. Махфуз. – М., 1990. – 506с.
12. Махфуз Н. Путешествие Ибн Фаттумы. - М.: Центр гуманитарного сотрудничества, 2009.
13. Новая арабская поэзия / [сост. предисловие А.Гордецкой]. - М.: Изд-во худ. лит., 1958. – 279с.
14. Нуайме М. Знатні / М. Нуайме. – К, 1958. – 96с.
15. Нуайме М. Ливанские новеллы / М. Нуайме. – М, 1959. – 79с.
16. Нуайме М. Мои семьдесят лет / М. Нуайме. – М, 1980. – 237с.
17. Самман Гада. Кошмары Бейрута: Роман / Самман Гада. – Москва: Радуга, 1987. – 400с.

18. Современная арабская поэзия. – М.: Изд-во Восточной лит., 1961. – 179с
19. Тауфик Возвращение духа / Тауфик, аль-Хаким. – М., 1962. – 288с.
20. Тауфик Записки провинциального следователя / Тауфик, аль-Хаким. – М., 1959. – 136с.
21. Тауфик Лотерея / Тауфик, аль-Хаким. – М., 1983. – 183с.
22. Тауфик Сделка / Тауфик, аль-Хаким. – М., 1960. – 110с.
23. Теймур Махмуд Синие фонари. / Теймур Махмуд. – М., 1970. – 223с.
24. Хайкал М.Х. Зейнаб: Роман. Картины сельской жизни и нравов Египта / М.Х. Хайкал. – Ленинград: Художественная литература, 1973. – 238с.
25. Хусейн Т. Дні мого життя / Т. Хусейн. – Київ, 1979. – 324с.